

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe za vojvodino kranjsko.

Ureja Gustav Pirc, družbeni ravnatelj.

«Kmetovalec» izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stane 4 K, za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 2 K na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) se zaračunajo po nastopni ceni: Inserat na vsi strani 90 K, na $\frac{1}{2}$ strani 60 K, na $\frac{1}{3}$ strani 30 K, na $\frac{1}{4}$ strani 15 K in na $\frac{1}{8}$ strani 8 K. Pri večjih naročilih rabat. Družabnikom 20 % popusta.

Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, Turjaški trg šte. 3.

Ponatisi iz «Kmetovalca» so dovoljeni le tedaj, če se navede vir.

Št. 17. V Ljubljani, 15. septembra 1913. Letnik XXX.

Obseg: Rahljanje zemlje z razstrelbo. — O sestavljanju in setvi travnih mešanic. — Prodaja lesa iz gozda. — Pašništvo na Dolenjskem. — Ravnanje s blevskim gnojem na gnojišču. — Kako se obvarujejo drogovi in razni količi, da v zemlji ne gnijejo. — Vprašanja in odgovori. — Družbene vesti. — Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. — „Konjerejec“: Soseba Razumnika konjereja. — Kako so na Kranjskem konji razširjeni po deželi. — Deset zapovedi o vzgoji žrebet v prvem letu. — Skrb za kopita. — **Inserati.**

Rahljanje zemlje z razstrelbo.

Piše M. Humeč, dež. sad. učitelj.

3. Oprema.

Preden moremo uporabljati dinamono, moramo natančno vedeti, kako se posamezne patrone za razstrelbo opremijo, da se 1. odvrne vsaka nevarnost in 2., da se doseže z njimi največji mogoči učinek. Oprema je tako preprosta, da se ji pazljiv in količkaj spreten človek lahko priuči po opisu in po slikah. Najlaže seveda se pa privadimo pravilnemu ravnanju, če to vidimo in se pod vodstvom izkušene osebe praktično izurimo. Dasi imamo opraviti z varnostnim razstrelivom, vendar nesreča ni izključena, če bi se ne brigali za potrebne varnostne naredbe. Dinamon samnasebi je nedolžen kakor zavitek moke, v hipu pa, ko ga spravimo v zvezo z razstrelno kapico, je kolikor toliko nevaren. Zato naj se tega dela lotijo zanesljive, resne, previdne in spretno osebe brez nepotrebne boječnosti.

Za posamezne strele in podkope opremimo dinamono tako: Najprej odrežemo od kolača navadne užigalne vrvice tako dolg kos, da sega do dna podkopa ali luknje v zemlji, in tej dolgoti namaknemo še kakih 15—20 cm zato, da precejšen konček gleda iz zemlje, da nam ne bo treba preveč hiteti pri zažiganju. Spričo nizke cene te vrvice in v svrhu večje varnosti vzamemo zlasti pri prvih strelah, ko nimamo še potrebne gotovosti, rajši malo daljšo vrstico, kakor je neobhodno potrebna. Odrezati se mora z ostrim nožem popolnoma pravokotno, ne poševno. Na prirezani kos vrvice nataknemo užigalno kapico, tako da pride konec

vrvice do razstrelne zmesi. Z nalašč zato prirejenimi kleščami stisnemo sedaj tulec kapice na tistem koncu, kjer smo vteknili vanj vrstico (glej pod. 104.), da trdno tiči v kapici in se ne da vun potegniti (pod. 105.). Sedaj vzamemo dinamono v levico, jo odpremo na tistem koncu, ki je samo privit, ter jo s palcem in kazalcem desnice pri vrhu nekoliko zmečamo. Nato s kakim priostrenim svinčnikom ali primernim suhim klinčkom naredimo luknjo v razstrelno zmes; v luknjo potopimo z užigalno vrstico opremljeno razstrelno kapico tako, da se popolnoma skrije. Končno tesno z nitjo zavežemo patrono ob vun moleči užigalni vrstici. Na ta način smo spravili v tesno zvezo dinamono v patrono, razstrelno kapico in užigalno vrstico. Naboj je opremljen in pripravljen za takojšnjo rabo (pod. 106.). Pri tem delu moramo posebno paziti 1. da užigalna vrstica trdno drži v razstrelni kapici, 2. da kapico dovolj globoko potisnemo v dinamono v patrono in 3. da patrono prav trdno zavežemo; užigalna vrstica se ne sme izlahka izpuliti iz nje.

Kadar imamo razstreljavati močvirna tla ali ob deževnem vremenu, ko se luknje v zemlji in podkopi napolnijo z vodo, takrat moramo odprti konec dinamono v patrono, preden ga zavežemo, zamašiti z lojem, z vazelino ali s kolomazom in šele potem trdno zavezati. Da dobimo za loj potrebni prostor, odvzamemo zgoraj nekoliko razstrelne zmesi (pod. 107.). Vse patrone ki jih rabimo v mokri zemlji, je treba tudi na zunaj zavarovati pred mokroto. V ta namen jih zavijemo v popir, ki je prepojen z lojem, ali pa jih prav dobro namažemo z raztopljenim lojem ali z vazelino. Istotako je treba zavarovati užigalno vrstico pred mokroto stem, da jo istotako dobro namažemo z eno izmed

navedenih masti, ali pa rabimo posebne močvirne užigalne vrvice, ki so za malenkost dražje od navadnih. Tako pred mokroto zavarovani naboji se gotovo razpočijo še celo potem, ko so bili 3 ure v močvirnih tleh ali v vodi. Učinek v mokri zemlji je veliko hujši kakor v suhi.

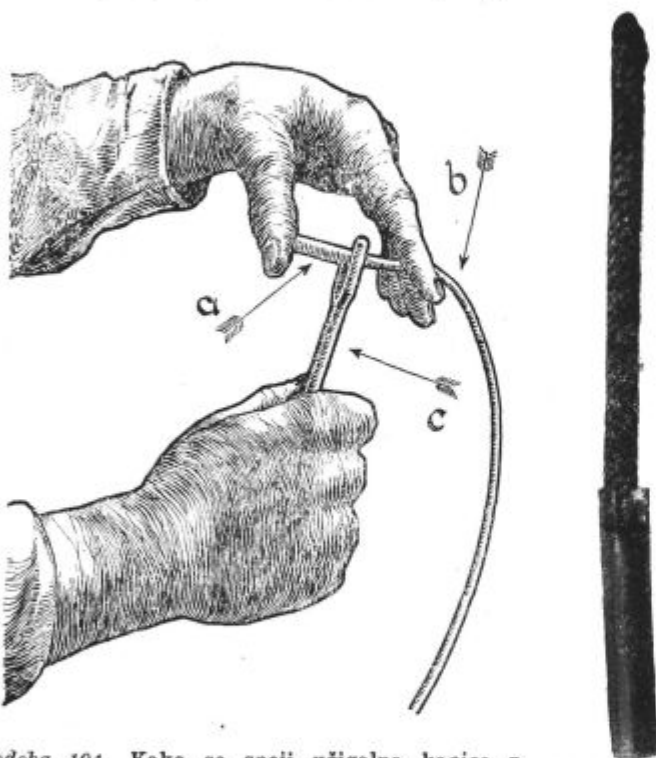
Oprema s fulminatno vrvico je dokaj preprostejša in popolnoma brez nevarnosti, ker tu nimamo opraviti pri posameznih nabojih z užigalnimi kapicami. Zadosti dolg kos fulminatne vrvice se z enim koncem dvakrat ovije čez sredo patrone, tesno priveže nanjo, pa je oprema gotova (pod. 108.). Tako pripravimo toliko patron, kolikor podkopov mislimo zapaliti obenem. Za vsako razstrelbo, obstoječo iz več nabojev, ki se imajo hkrati razstreliti s pomočjo fulminatne vrvice, potrebujemo končno še eno samo užigalno kapico, opremljeno z navadno užigalno vrvico (pod. 109.). To oklenemo v omrežje fulminatne vrvice nazadnje, ko so vsi naboji zvršeni in pripravljeni za skupno eksplozijo.

v njivo, travnik itd. O napravi jarkov in o osuševalnih delih za sedaj še ne kaže govoriti, ker v tem oziru še ni potrebnih skušenj.

Učinek razstrelbe je zavisen od množine razstreliva, od načina, kako se rabi, in pa od kakovosti zemlje. V trdi, težki zemlji je učinek vsaj na videz veliko boljši kakor v lahki in že po naravi bolj rahli zemlji. V puhlici je vobče treba naboje polagati globlje kakor v ilovnati zemlji. Sicer se pa mora z nekaterimi poskusi za vsako zemljo določiti primerna globina za vlaganje nabojev in primerna množina razstreliva za posamezen naboj.

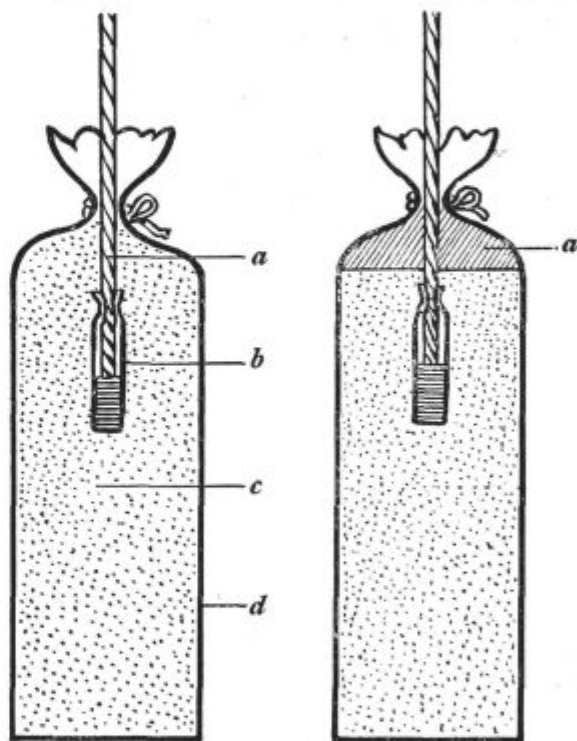
a) Rigolanje.

Raven svet, ki ga uameravamo rigolati z razstrelbo, navrtamo z jeklenim drogom 75—150 cm na globoko, 4—6 m saksebi. Luknje naredimo poševno v kotu 30—45°, kakor kaže podoba 110. Pri napravi lukenj sta potrebna dva delavca; eden drog drži in

Podoba 104. Kako se spoji užigalna kapica z navadno užigalno vrvico.
a kapica, b vrvica, c klešče.

Podoba 105. Z navadno užigalno vrvico opremljena užigalna kapica.

Podoba 106. Dinamonova patrona, opremljena z užigalno kapico in z vrvico. a užig. vrvica, b užig. kapica, c dinamon, d popirnat ovoj.

Podoba 107. Opremljena dinamonova patrona za močvirna tla. a loj.

4. Razstrelba in njena uporaba.

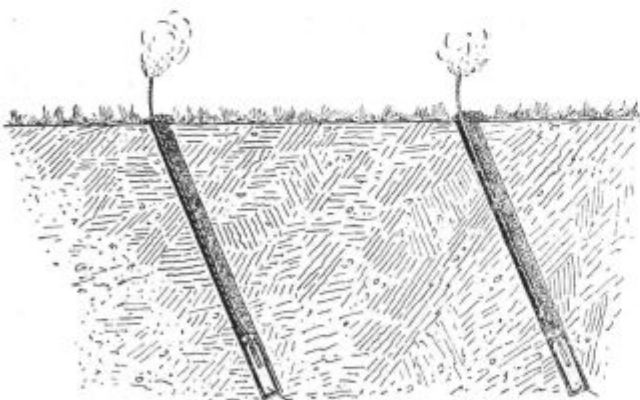
Način, kako se zemlja navrti, kako se delajo podkopi, kako se zvršujejo naboji in kako se razstrelba sploh zvrši, je zavisen predvsem od namena, ki ga nameravamo doseči z njo. Seveda danes še ni mogoče podati za vse najrazličnejše razmere in slučaje natančna navodila o rabi streliva. Vendar so strokovnjaki že precej na jasnem vsaj glede nekaterih uporabnih načinov in glede posameznih kulturnih strok. Iz dosedanjih skušenj se more razstrelba z uspehom rabiti za rigolanje brežinastega in ravnega sveta v poljubne kulturne namene (za vinograd, sadovnjak, za vrbov nasad itd.), pri zasajanju novih sadovnjakov za napravo drevesnih jam in za ruvanje drevesnih parobkov, kjer nameravamo gozdnat svet izpremeniti

za vsakim udarcem zasučje, drugi pa s težkim kladivom udarja po njem. Važno je, da dinamonova patrona leži v luknji kolikor mogoče napolnoma. Zato naj bo drog le toliko debelejši od patrone, da se naboj z leseno paličico izlahka da potisniti prav do dna. Vsako dovršeno luknjo pokrijemo s kamnom, da se ne zasuje in da jo pozneje pri nabijanju lahko najdemo. Ko smo naredili gotovo število lukenj, pričnemo z nabijanjem. Navadno zadostuje za vsako luknjo ena patrona (pod. 110.), vzamemo pa tudi lahko eno in pol, pri zelo globokem rigolanju tudi dve ali tri (pod. 111.). Nabiti smemo naenkrat le toliko lukenj, kolikor jih lahko prižgeta hitro zapored dve osebi. Nabijanje se zvrši takole: V pripravljeno luknjo previdno spustimo opremljeno patrono, držeč jo za užigalno vrvico. Če se kaj ustavlja jo z leseno paličico rahlo potisnemo do dna. Nato

luknjo kolikor mogoče tesno zatlačimo z vlažno zemljo, najbolje z ilovico, če je pri rokah. Izpočetka potisnemo z leseno palico prav previdno nekoliko drobne prsti do patrone, pri tem pa pazimo, da ne pretrgamo ali nalomimo užigalne vrvice. Pozneje, proti vrhu, smemo zemljo pritisniti bolj čvrsto, vendar pa se moramo izogibati vsakemu zabijanju in sploh nasilnemu postopanju. V slučaju, da bi se v izvrtani luknji nabrala voda, je treba patrone in užigalno vrvico le z lojem ali z vazelino zavarovati, kakor je bilo že omenjeno, in naboj zvršiti kar v vodo. Ni pa treba luknje zapehati z zemljo, ampak zadostuje, če jo samo natresemo z drobnostjo.

Če hočemo vzeti za en naboj dva ali tri patrone, potisnemo na dno luknje najprej eno ali dve patroni brez opreme, in nanje denemo šele patrono z užigalno vrvico (pod. 111.). Pri tem pa moramo strogo paziti, da med posameznimi patronami ne ostane kaj praznega prostora, ker bi se lahko zgodilo, da bi se spodnje ne razpočile, če bi ne bile v tesni zvezi z zgornjo, ki je opremljena z užigalom. Vsaka

patrona se lahko brez škode ali nevarnosti prereže z nožem. Zato tudi lahko rabimo polovice, n. pr. najprej na dno polovico brez opreme, nanjo pa celo patrono z užigalno opremo!

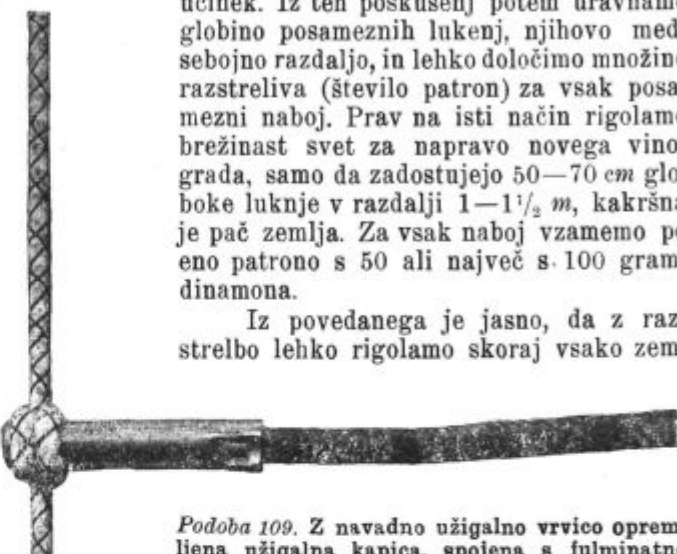
Podoba 110. Naboj z eno dinamonomo patrono.

Zažiganje se lahko zvršuje z navadnimi užigalicami. Kadar nam je pa zažigati več nabojev hitro zapored, da se prvi ne razpoči, preden smo gotovi z zadnjim in se utegnemo umekniti, je treba, da vzamemo užigalice, ki zanesljivo gore tudi v vetru. Da se ogenj lažje prime užigalne vrvice, jo blizu konca nalomimo in za 2 cm na dolgo prerežemo, da se pokaže smodnik. Ko so vsi naboji prižgani, stopimo za kakih 50—100 korakov na stran in počakamo, da se razpočijo. Priporočljivo je šteti posamezne eksplozije, da vemo, če so se razpočili vsi naboji. V slučaju, da bi kateri izostal, je najbolje, da ga pustimo v miru. Najdalje v treh dneh se vsebina patrone in užigalne kapice pokvari

vsled zemeljske vlage in je stem odstranjena vsaka nevarnost. Če hočemo dotično mesto vedarle razstreliti, naredimo novo luknjo kakih 20 cm vstran od prejšnje.

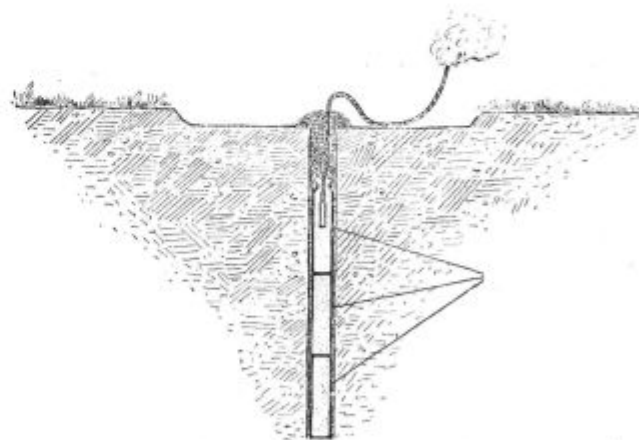
Navadno se pri opisanem rigolanju na površju učinek komaj pozna, zlasti če smo polagali naboje precej globoko. Poskušnja z lopato nam pa kmalu pokaže, da so spodnje zemeljske plasti raztrgane in zrahljane 10—20 cm **globlje**, kakor je segala luknja. Na isti način se prepričamo, kako na široko je segel učinek. Iz teh poskušenj potem uravnemo globino posameznih lukenj, njihovo medsebojno razdaljo, in lahko določimo množino razstreliva (število patron) za vsak posamezni naboj. Prav na isti način rigolamo brežinast svet za napravo novega vinograda, samo da zadostujejo 50—70 cm globoke luknje v razdalji 1—1½ m, kakršna je pač zemlja. Za vsak naboj vzamemo po eno patrono s 50 ali največ s 100 grami dinamona.

Iz povedanega je jasno, da z razstrelbo lahko rigolamo skoraj vsako zem-

Podoba 109. Z navadno užigalno vrvico opremljena užigalna kapica, spojena s fulminatno užigalno vrvico.

ljišče in da to delo lahko poljubno uravnemo po namenu in po kakovosti zemlje.

Podoba 111. Naboj s tremi dinamonomimi patronami, a patrone. Zgornja opremljena z užigalno kapico in navadno vrvico

0 sestavljanju in setvi travnih mešanic.

(Po dr. T. vitezu Weinzierlu preložil in priredil inženir Jak. Turk).
(Dalje.)

20. O krmskih travnikih za divjačino.

Končno je še omeniti, da so po lastnih izkušnjah, ki sem jih pridobil na podlagi započetih setvenih poskusov v Solni Komori, nekatere travne mešanice prav prikladne za napravo krmskih travnikov za divjačino, in sicer mnogo bolj prikladne, kakor večletne krmske rastline za divjačino, ki so se dozdaj čisto priporočale z veliko reklamo.¹⁾

¹⁾Tozadevni poskusi bodo ob priliki objavljeni na drugem mestu.

Krmska mešanica za divjačino

za nižje lege (700 do 1100 metrov) s 70 odstotno doklado.

1. Švedska detelja	10 odstotkov ²⁾
2. Navadna nokota	10 "
3. Travniška bilnica	20 "
4. Pasja trava	20 "
5. Mačji rep	20 "
6. Travniški lisičji rep	10 "
7. Zlata pahovka	10 "

Ta mešanica je bila poskusno zasejana med zelen oves spomladi leta 1895. v Solni Komori, in sicer na več v okoliš osebnih zagraj Njegovega Veličanstva cesarja spadajočih parcel, ki leže 650 do 1100 metrov nad morjem, ter se je najbolje razvila. Parcele so bile prevržene z lopato jeseni ter pognojene s Tomasovo žlindro in pa s kajnitom. Za uspeh naprave je neobhodno potrebno, da se postavi trdna ograja, da se v prvem letu odvrča divjačina od nje. Ograja se sme odpreti šele drugo leto, in sicer po košnji (približno sredi meseca julija). Mešanico je v splošnem prav rada popasla divjačina.

Zanimivo je, kar se je v zadnjem času čisto opazilo, da velika divjačina (zlasti jelen) ne pomuli bele detelje nikdar, švedsko deteljo in mačji rep pa le redkokdaj. Poslednjo travo pa zameta samo tedaj, ko poganja in cvete, in sicer zameta le stebelne poganjke, dočim listne poganjke prav rada uživa.

Nižjim legam (400 metrov) bi se utegnili prilegati naslednja krmska mešanica za divjačino z 200 % doklado:

1. Bela detelja	5 odstotkov
2. Švedska detelja	5 "
3. Navadna nokota, prava	5 "
4. Mačji rep	10 "
5. Travniška bilnica	5 "
6. Travniška latovka	15 "
7. Pasji rep	15 "
8. Angleška ljuljka	15 "
9. Francoska pahovka	10 "
10. Pasja trava	10 "
11. Zlata pahovka	5 "

Vsota 100 odstotkov

Za višje lege (n. pr. čez 1100 metrov), kjer je naprava lesenega plotu združena z neprilikami in velikimi stroški in bi se poleg tega moralo seno spravljati predaleč dol, je pri napravi novih pašnikov za divjačino bolj na mestu, da se rabijo osobite rastline za pašo, in sicer predvsem planinske udomačene vrste in oblike tako, da se napravi istinit pašnik za divjačino. Po mojem mnenju bi bilo priporočati v ta namen naslednjo mešanico s 150 % doklado k normalni množini posetve za čisto setev pri povprečni čistoti in kalivosti:

Krmska mešanica za divjačino

za višje lege (nad 1100 metrov).

Semenska vrsta	Čista setev v odstotkih	Grami na 100 m ²
1. Zlata pahovka	10	25
2. Mačji rep	10	45
3. Pasji rep	10	65
4. Planinska latovka	20	100
5. Gostorušna rdeča bilnica	15	100
6. Kozja bilnica	20	90
7. Planinski trpotec	10	55
8. Gorski trpotec	5	30

²⁾ Resnična množina posetve se izračuni ravno tako, kakor je bilo povedano v 10. poglavju.

Seme poslednjih petero planinskih vrst se sicer še ne dobiva v kupčiji, a se da prav lahko in plodovito razmnožiti tudi v nižjih legah, na primer pri 900 do 1200 metrih, izvzemši kozjo bilnico, ki zahteva vsaj 1400 metrov nadmorske višine. Tako bi mogel vsak večji lovski posestnik odmeriti v planinah, na primer v svoji gozdni drevesnici, nekaj gred za teh petero planinskih pašniških rastlin v svrhu dobivanja njihovih semen. V ta namen more manjše semenske množine oddati že zdaj brezplačno planinski poskusni vrt na Sandlinški planini, če se za to prosi pri c. kr. prigledni postaji za semena.

Taka naprava bi se pa morala vsekako zavarovati vsaj prvi dve poletji s primernim plotom pred divjačino.

Prodaja lesa iz gozda.

II.

Kadar se les prodaja v gozdu, je priporočati, da se v kupno pogodbo sprejmejo naslednji pogoji, oziroma da se vpoštevajo, v kolikor se zdi slučajno potrebno.

Določi naj se začetek sekanja in popolno dokončanje poseka ter doba, kdaj se les spravi iz gozda. Pri prebiralnem sekanju je treba zapisati pogoje glede morebitnih poškodb na drevju, ki naj ostane, ter glede čez mero posekanih ali neizkazanih in neprodanih debel. Ni pozabiti dogovora glede pospravila odpadkov, obeljenja lesa, sploh odredbe, da se ubrani razmnožitev škodljivih žužkov, ter proti nevarnostim, pretečim po ognju. Kadar so cene pogojene za razne izdelke, je treba natančno določiti vse izmeri in kakovost, ki naj jo imajo, ter kaki kosovi lesa se morajo v to porabiti. Privzeti je slednjič še kake prisilne določbe.

Če hočemo o posameznih navedenih točkah nekoliko razpravljati, bi bilo v prvi vrsti tole omeniti.

Dobe za podelavo in spravilo ni nastaviti prekratko; treba se je ravnati po okoliščinah in danih razmerah. Pri prebiralnem sekanju je najbolje, da seka gozdni posestnik sam, ki bo najbolje pazil, da ne poškoduje naraščaja in ostalega drevja. Če pa seka kupec, je priporočati, da se za sekanje — če v dotičnem kraju vremenske razmere dopuščajo in se ne namerava dobaviti smrekova skorja za čreslo — kakor tudi za spravilo morda določi jesenski in zimski čas.

Za nizke gozde je določiti, da se morajo vsa stebila posekati prav pri tleh, in sicer na pošev, z ostro sekiro, ob zimskem času.

Za debela, ki se posekajo v visokem gozdu nedoma ali pa pomotoma izven kupne pogodbe v dotičnem gozdu, je vnaprej določiti, da jih mora kupec prevzeti po gotovi, višji kupni ceni, ali se pa določi globa za vsako tako drevo.

Da se ne naseli mrčes, je določiti, da se debela pravočasno obelijo, to je, da se odstrani skorja in se pravočasno pospravijo navzkrižem ležeči odpadki in vejevje, posebno če je to nevarno zaradi požara v gozdu. Pospravilo lahko izvrši gozdni posestnik, ki doma porabi vse, če gozd ni preoddaljen od doma. V oddaljenih, visoko, na planinah nahajajočih se gozdih zadostuje spraviti debelejše veje in trske na kupe, da se ne uduši naraščaj, oziroma, da se dobi prostor za nasad.

Glede nezdravega lesa, gnilobe, krivine in drugih napak naj se vse natančno izgovori, da pozneje ni prepira in prerekanja. Navadno se v pogodbi določi, da se ima pri takó poškodovanem lesu toliko in toliko odstotkov pri ceni odbiti.

Prodajalec in kupec naj se primerno in nedvoumno natančno pogodita, kako naj se izmeri in od kupca prevzame les, oziroma posamezni sirovo ali bolje izdelani izdelki. Dobro je izgovoriti si potrdilo o resnično prevzetem lesu. Izmeritev pa seveda odpade, če se je prodal stoječ gozd — bodisi na celem, bodisi od gotove debeline navzgor ali pa les zaznamenovanih dreves — kar za gotovo ceno že naprej, ne glede na kakovost ali posamezne izdelke. Pri taki prodaji je pa treba naprej preudariti vrednost s pomočjo cenitve ali izmerjenja lesa prodanega gozda, oziroma debel od gotove debeline navzgor ali pa zaznamenovanih debel, kakor je bilo poudarjeno v I. poglavju. Pozneje, namreč po dovišeni prodaji, vse to nič več ne koristi.

Pogojene določbe pogodbe je vsekako treba spolniti. Da se njih točnejša spolnitev zasigura, je dobro sprejeti v pogodbo, da se bodo dela, ki se po pogodbi praviloma ne izvrše, smela dati napraviti po drugih, ali si pa pridržati ali oni del, da sme v gotovih točkah odstopiti od pogodbe. Pogodba lahko obdržuje tudi določbe glede kavcije, predplačila, končnega plačila in konvencionalnih kazni, ki jim zapade oni, ki bi ne spolnjeval pogojev. Naravno je, da bo kupec plačal gozd tem slabše, čim trši so mu kupni pogoji.

Še enkrat bodi izrecno poudarjeno, da naj bodo pogoji vsake pogodbe popolnoma jasni, ker nejasne pogodbe med prodajalcem in kupcem, četudi sta si prijatelja, pozneje rade privedo do razpora in mnogokrat do dragega pravdanja.

Pašništvo na Dolenjskem.

V nedeljo, dne 31. avgusta se je vršilo slovesno blagoslovljenje zadrugnih naprav na novo prirejenim pašniku Sodražke živinorejske zadruge v Travnj gori.

Blagoslovljenje je izvršil deželni odbornik in podpredsednik c. kr. kmetijske družbe dr. Lampe.

Pri slavnosti je bila zastopana c. kr. deželna vlada po c. kr. okr. komisarju markizu Gozaniju, deželni odbor poleg dež. odbornika dr. Lampeta po dež. zadr. komisarju dr. Lovru Pogačniku, c. kr. kmetijska družba po inženirju Rataju, vse bližnje sosednje živ. zadruge po svojih zastopnikih. Navzoče je bilo mnogobrojno občinstvo.

Po završenem blagoslovu se je vršil poučen shod o pašništvu in živinoreji.

Načelnik zadruge poslanec Bartol je pozdravil zastopnike oblasti, drž. in dež. poslanca Jakliča ter zastopnike živ. zadrug, zahvalil je vse zastopnike oblasti za blagohotno dosedanje naklonjenost in izdatno podporo, ki se je z njo omogočila vreditev pašnika.

Deželni odbornik dr. Lampe je nato govoril o razvoju živinoreje na Kranjskem ter je omenil delo dež. odbora, na tem polju kmečkega gospodarstva.

V imenu vlade je pozdravil navzoče c. kr. okr. komisar Gozani, želeč zadrugi najboljšega uspeha. Obljubil je, da bo c. kr. deželna vlada tudi nadalje radevolje podpirala nadaljnji razvoj zadrugnega pašništva. Deželni zadrugni komisar dr. Lovro Pogačnik je nato govoril o zadrugništvu ter je pozival k slogi in skupnemu delovanju vseh zadrugnikov.

Inženir Rataj, ki je vse delo na pašniku vodil, je razložil tehtnično ureditev pašnika ter narisal važnost utrjevanja živine na paši. Na pašniku se nahaja letošnja sezona povprečno 100 glav na dan. Pašnik je razdeljen v tri glavne oddelke, ki tvorijo potem še

vsak zase 4—5 pododdelkov. Obseg pašnika meri okrog 73 ha. Pašnik leži 900 m nad morjem.

Živina je prav lepo razvita ter se nahaja na paši zlasti veliko lepih telic.

Poleg zadrugnega pašnika je še veliko za pašo pripravnega sveta, ki bi se dal prirediti v pašnik za več kakor 1000 glav živine. Živinorejska zadruga v Sodražici priredi dne 25. septembra zopet razstavo in semenj za plemensko živino, kakor lani. Kogar zanima živinoreja ali hoče kupiti lepo žival, se naj omenjeni dan potruži v Sodražico. H.

Ravnanje s hlevskim gnojem na gnojišču.

Iz mnogih ozirov je najbolje hleve tako urediti, da se vsak dan sproti izkidujejo, morda celo dvakrat ali trikrat, ker le tako se da hlev ohraniti snažen in zdrav za živino.

Na ureditvi gnojišča se spozna kmetovalec; umno napravljeno gnojišče, ki je kmetovalčeva zlata jama, bodi njegov ponos!

Gnojišče bodi tako urejeno, da se ne morejo z njega izgubljati in izpirati gnojilne snovi, zato morajo biti tla nepredorna in gnojnica se mora odtekat v gnojnično jamo. Na gnojišče ne sme priti voda s streh in gnoj ne sme plavati v lužah deževnice, drugače izgubi kmetovalec na stotine kron vrednosti, kar je s težkim trudom po vinarijih pridobil. Dandanes pač ne sme biti gnojišča brez gnojnične jame!

Gnojišče bodi zavarovano pred vetrom in solncem, bodisi da je postavljeno v zavetno in senčno lego, ali pa vsaj obsajeno s košatim drevjem. Veter in solnce preprečujeta gojenje gnoja, ga sušita in pomagata odvajati veliko vredne plinaste gnojilne snovi.

Seveda mora biti gnojišče blizu hleva, da je dovažanje in odvažanje gnoja po možnosti lahko. Gnojišče bodi primerno veliko. Previsoko naložen gnoj se neenakomerno godi. Čez $1\frac{1}{2}$ —2 m na debelo ne bodi gnoj naložen. Na odraslo goved se računa na gnojišču 4—5 m² prostora, na mlajšo goved 3 m², na konja $2\frac{1}{2}$ m² in na prasiča $\frac{1}{2}$ m².

Glede ravnanja z gnojem na gnojišču je važno, da se gnoj enakomerno po gnojišču raztrese, pomeša in dobro stlači, drugače se suši, plesni in izgublja gnojilne snovi. Da se gnoj pravilno godi, ga je semtertja treba z gnojnico polivati, zlasti takrat, kadar se iz kupa kadi, ker to kaže, da se je gnoj vnel, t. j., da je vsled razkrajanja v gnojnem kupu nastala taka vročina, ki gnoj takorekoč sežiga. Sežgan gnoj je le malo vreden.

Kako se obvarujejo drogovi in razni količi, da v zemlji ne gnijejo.

Ker se naši gospodarji kaj pogosto obračajo na „Kmetovalca“ v takih in podobnih slučajih, je umestno, da v splošnem nekoliko opišemo, kako se obvarujejo razni koli in količevje pred prezgodnjim gnitjem v zemlji in nad zemeljsko plastjo. Predvsem se bomo tu ozirali na drogove za hmelj. Kar je povedano o teh, velja seveda tudi za razne druge drogove in količe.

Ker so cene za drogove, zlasti za hmeljne, vedno višje in se takih drogov rabi na tisoče, je pač vredno vedeti, kako se kolikor mogoče dolgo ohranijo rabni. Hmeljar ima lep del svoje glavnice naložene v hmeljnih drogovih. Da se mu ne pokvarijo prehitro, da ne začno

prezgodaj gniti, jih je treba na kak način tako pripraviti, da se morejo gnitju upirati. Zato jih nekateri z gotovimi sredstvi mažejo, napoje, ali pa obžgo. Večina gospodarjev misli, da drog najbolj gnije v zemlji, oziroma, da je gnitju ravno v zemlji najbolj izpostavljen. Toda še bolj je drog gnitju izpostavljen tam, kjer moli iz zemlje, tam, kjer neha zemlja. Zemeljska vlaga ima tam skoraj tak vpliv nanj, kakor v zemlji, vrhutega pa vpliva nanj tudi zrak, zato je ravno na prehodnem mestu najprej mogoče gnitje in trohnenje. Iz tega vzroka je potrebno, da se drogov konservirajo najmanj 1-25 m od spodaj navzgor.

Povsod znano sredstvo za ohranjenje drogov je obžiganje. To se zgodi tako, da se drži oni del droga, ki ga mislimo ohraniti, nad ognjem ter se počasi vrtil, dokler ni pol do enega centimetra na debelo zoglenel. Ta način pa ni samo nekoliko nepripraven in zamuden, kajti za obžiganje nekaj tisoč drogov bi bilo pač treba mnogo časa, ampak tudi ni tako zanesljiv kakor druge vrste ohranitve. Veliko lažje in enostavneje in najbrž tudi ceneje se drogov konservirajo s katranom, s karbolinejem ali pa s kreozotom. Karbolinej pa zopet iz raznih vzrokov pri praktičnih hmeljarjih ni vedno priljubljen. Pripomniti moramo, da za dobro ohranitev še ne zadostuje, če drogov samo namažemo. Suhi drogovci morajo biti najmanj šest ur v tekočini, ki jo rabimo za konserviranje, da je les mnogo vsesa in se z njo dodobra prepoji. To se pa zgodi tem prej, čim bolj topla je dotična tekočina.

V raztopini modre galice napojen les je tudi jako trpežen. Kako pa se les napaja (impregnira)? V kad se dene v vodi raztopljena modra galica, in sicer se je vzame približno 3 kg na 100 litrov vode (3%). V to tekočino se postavijo še sveži (zeleni) drogovci, ki se v štirih dneh z galično raztopino dobro prepoje in morejo potem kaj uspešno kljubovati gnitju. Popolnoma suh les ni pripraven za impregniranje, ker ne vsesa skoraj nič one tekočine, ki jo rabimo za konserviranje. Napajanje z modro galico tudi ni povsod prav priljubljeno, ker traja štiri dni.

Neki drug poceni način za ohranjanje drogov pred gnitjem je, da se dene v luknje, kamor se potem drogovci v zemljo potaknejo, zmes premogovega pepela in apna v razmerju 2:1 ali na 1 del apna 2 dela premogovega pepela. Tudi premogov pepel sam ali pa apno samo se je baje dobro obneslo. V tem slučaju se pa moramo vprašati, če ni mogoče, da bi korenine hmelja mogle na ta ali oni način biti oškodovane.

Vsa sredstva smo doslej opazovali z nekako dvomljivostjo. Eno bi bilo dobro, pa je neprikladno, drugo bi tudi bilo, pa je preveč zamudno. itd. Vprašajmo se: Kaj pa hočemo z ohranitvijo doseči? Doseči hočemo, da bi drogovci mogli kolikor možno dolgo ohraniti dobre in rabne. Če to preišljamo, pridemo do zaključka, da je najbolje, če drogovci iz starejšega suhega lesa ožgemo, dasi je to precej zamudno, ali pa, da jih namažemo s katranom, če ga dobimo po primerni ceni. To se nam tudi dobro izplača, kajti dobro ohranjen drog bo pač dva- ali trikrat tako dolgo raben kakor neohranjen. Svež, še neposušen les je pa najbolje ohraniti na ta način, da ga dobro prepojimo z raztopino modre galice v vodi. Res da to traja po štiri dni, toda vsako leto je gotovo treba nekaj sedanjih slabih drogov nadomestiti z novimi. Te kaže na vsak način prepojit s 3% galično raztopino. Drogovci bodo jako trpežni, in dasi je napajanje zamudno, se nam to delo vendar izplača, kajti drogovci so od leta do leta dražji, z napojitvijo si pa prihranimo marsikateri drog.

Nikdar pa ne smemo pozabiti, da naj bo oni del droga, ki je nad zemljo in naj je konserviran na ta ali oni način, konserviran vedno dovolj visoko nad zemljo, nikdar ne manj kakor vsaj 40 do 60 cm visoko, kajti ravno največja nevarnost mu preti ravno tam, kjer prehaja iz zemlje, ker je tam vpliv med zemeljsko vlago in zrakom najpogubnejši.

Drogov pa ni konservirati samo enkrat, ampak takoj zopet, ko opazimo, da je vpliv onega sredstva že slab, ki smo z njim drog konservirali. J.

Vprašanja in odgovori.

Na vsa gospodarska vprašanja, ki dohajajo na c. kr. kmetijsko družbo kranjsko ali na uredništvo „Kmetovalca“, se načelno odgovarja le v „Kmetovalcu“. Odgovori, ki so splošno poučni, se uvrste med „Vprašanja in odgovore“, ostali pa v „Listnico uredništva“. Odgovarja se le na vprašanja, ki so podpisana s celim imenom, v „Kmetovalcu“ se pri vprašanju pristavijo pričetne črke imena in kraja. Če vprašalec ne želi drugače. Redno se v vsaki številki odgovori le na tista vprašanja, ki so prišla vsaj štiri dni pred izdajo lista; na prepozno došla vprašanja se odgovori v prihodnji številki. Kdor takoj želi odgovora na kako gospodarsko vprašanje, mora priložiti znamko za odgovor. Na vprašanja, ki niso gospodarska in odgovori nanja niso splošno poučni in zanimivi, se ne odgovarja v „Kmetovalcu“, ampak le pisмено, če je pismu priloženih 50 h v znamkah kot prispevek k družbenemu pokojninskemu zakladu.

Vprašanje 181. Prosimo, da nam daste navodilo, kako se rabi požiralnikova cev, ki smo jo naročili pri družbi? (A. V. v S.)

Odgovor: Živali se vtakne v gobec oni preluknjani les, ki je priložen cevi, ter se priveže zadaj za rogmi. Skoz luknjo tega lesa se vtakne skoz požiralnik vsa požiralnikova cev, kakor je dolga, tako, da sega noter v vamp. Preden cev rabite, jo morate namazati z oljem ali z maslom ali pa s kako drugo mastjo, ki živali ne dene preveč težko. Da bi pa cev v vampu ne zašla v krmo, ampak da sega do vetrov, morate žival, kadar ji vtikate požiralnikovo cev, tako postaviti, da stoji s sprednjima nogama nekoliko višje. J.

Vprašanje 182. Moj mladoletni sin je bil obsojen zaradi razžaljenja časti. Ker je pa sin odšel v Ameriko, terja sodišče in advokat, da naj povrnem nastale stroške jaz namesto njega. Ali sem dolžan plačati sodne in advokatske stroške za svojim mladoletnim sinom? (A. P. v H.)

Odgovor: Zakon veleva, da je oče sicer odgovoren za vzgojo in prehranjevanje svojih otrok, nikakor pa ni odgovoren za njihove kazenske delikte. Vam torej ni treba plačati za sinom nobenih stroškov, ker jih nikdo od Vas zahtevati ne more. Tudi mislimo, da tega sodišče ni zahtevalo od Vas. Povrnitev vseh teh stroškov morejo zahtevati le od Vašega sina samega, kadar pride iz Amerike. Če pa ima sin kaj svojega premoženja in ste Vi oskrbnik tega premoženja, tedaj ste pa pač dolžni povrniti zahtevane stroške iz sinovega, ne pa iz svojega imetja. J.

Vprašanje 183. Pri nas je letos jako močno obrodilo bezgovo grmičevje. Jaz mislim teh jagod nabrati in jih pokuhati v žganje. Kako se napravi iz bezgovih jagod žganje in koliko žganja se dobi iz 100 kg teh jagod? (L. Š. v R.)

Odgovor: Koliko žganja boste pridelali iz 100 kg brezovih jagod, je pač odvisno od tega, koliko imajo sladkorja v sebi. Kipelne glive namreč pretvarjajo sladkor v alkohol in ogljikovo kislino, in čim več je v jagodah sladkorja, tem več je alkohola. Kadar pa iz pokipele drozge kuhate žganje, tedaj se zopet vpraša, kako močno, oziroma koliko odstotno žganje hočete. Čim več odstotno žganje pridelujete, tem več je v njem alkohola in tem nanj vode, v manj odstotnem pa je manj alkohola in več vode. Iz tega torej razvidite, da je tudi način pokuhovanja odločilen za množino pridelanega

žganja. Kratko rečeno, pridelate temveč alkohola, čim več je sadkorja v jagodah in tem več žganja, čim manj odstotno (slabejše) bo. Jagode se obero tako, da so brez pecljev, se zmožgajo ter denejo v kipele kadi, ki morajo biti dobro zaprte. V teh povzročijo kipele glive, da se sladkor pretvarja v alkohol in ogljikovo kislino. Vendar pa je dobro, če pustite na kipele kadi majhno luknjico, da uhaja ogljikova kislina. Da pa ne pride zrak v posodo, se ta luknjica pokrije z vrečico, kamor smo prej dejali peska. Ko se je nabralo dovolj ogljikove kisline, ta sama privzdigne vrečico in puhne vun. Čez dva do tri mesece lahko začnete s kuhanjem žganja, ki se vrši tako, kakor pri vsakem drugem sadju, namreč v žganjarskih kotlih. Bezgove jagode pač ne dajo mnogo žganja, ali ker je to žganje precej težko dobiti, se tudi prav dobro plačuje. J.

Vprašanje 184. Sosea mi hoče ubraniti vozno pot čez svoj svet na mojo njivo, dasi so pot že moji predniki od leta 1830. neovirano rabili. Sedaj pa mi je kar naenkrat prepovedala rabo poti, je dala ceniti škodo, ki se ji dela z vožnjo, in zahteva, da ji plačam odškodnino. To pot hoče ona tudi obdelovati, kakor bi bil njiva. Ali mi more 82 let rabljeno pot sosedu prepovedati in zahtevati odškodnino za nji tu storjeno škodo? (M. S. v Č.)

Odgovor: Če ste to pot res nemoteno že toliko časa rabili, ste dobili služnostno pravico do nje, ki Vam je nihče ne more prepovedati ali vzeti. Pač pa Vaša služnostna pravica do te poti izgine, če Vam lastnica tega sveta prepove rabo poti in se Vi njeni prepovedi pokorite skozi tri leta, kajti stem, da se ji udaste, molče priznate, da nimate pravice do poti. Zato se ne brigajte za njeno prepoved in mirno vozite dalje. Če to dotični posestniki ne bo povšeči, naj Vas toži. Kar se pa tiče obdelovanja in zasejevanja tistega dela zemljišča, ki po njem teče pot, ki imate do nje pravico, Vam povemo, da posestnica ne sme dotične poti niti orati, niti obsejati, niti zasaditi ali kaj podobnega, ker Vam ne sme braniti vožnje po poti, ki imate do nje služnostno pravico. Če bi ona hotela pot preorati, si poiščite pravice pri sodišču. Ker govorite tudi o neki odškodnini, mislimo, da je sosedu najbrž pot že zasadila in ste ji Vi z vožnjo napravili škodo. Pota ona ne sme zasaditi, oziroma posejati, in vsled tega o kaki odškodnini niti govora ne more biti. J.

Vprašanje 185. V mojo shrambo za žito in v kleti za zelenjavo je prišlo nenavadno veliko podgan, ki mi delajo prav občutno škodo. Kako in s čim bi odpravil podgane iz mojih shramb? (K. O. v T.)

Odgovor: Za preganjanje podgan je mnogo najrazličnejših sredstev, ki vsa pomagajo večinoma le tistemu trgovcu, ki jih prodaja. Nedavno smo pa čitali v nekem listu, o prav preprosti napravi, ki se z njo uspešno ugonablja podgane. V shrambo se namreč postavi kak sod, ki nima pravega pokrova, ampak smo nabili namesto pokrova nanj le nekoliko trši popir. Po sredini se ta popir prereže navskriž tako, da se lahko odpre, oziroma uda, in podgana, ki je skočila na ta pokrov telebi v sod. Priporočljivo je priloniti postrani kako desko na sod, da po njej priplezajo podgane do vrha. Pokrov se namaže s kako snovjo, ki podganam dobro diši. Podgana skoči z deščice na pokrov, ta se uda, in že plava podgana v vodi, ki smo jo nalili v sod. V to vodo pa velja postaviti tudi kak kamen, ali kaj podobnega, tako, da le nekoliko štrli iz nje in da ima le ena podgana dovolj prostora na njem. Podgana seveda hitro spleza iz vode na kamen. Pa ne traja dolgo, ko prikoraka druga podgana po deščici nad sod, zopet skoči na pokrov in štrbunkne v vodo. Tudi ta se hoče iz vode brzo rešiti na suho, toda na onem prostoru je že druga podgana. Prične se boj med obema. Strašen krik in vik nastane v

sodu. Ko druge podgane to slišijo, mislijo, da se tovarišici pretepata za plen, in brž hite po deščici navzgor in poskačejo v sod, in tako se bojujejo in grizejo toliko časa, da omagajo in potonejo v vodi. Pravijo, da so nekteri posestniki na ta način polovili v eni noči 20 do 30 podgan. J.

Vprašanje 186. Ko sem pregledoval konje na planini, sem enega osumil smrkavosti. Kam naj naznanim zadevo, da dobim kako odškodnino, če bi konja spoznali za smrkavega in bi ga ubili? Ali smem k raztelesenju sam poklicati kakega posebnega živinozdravnika? (L. B. v P.)

Odgovor: Sum smrkavosti morate nemudoma naznaniti županstvu. Županstvo sporoči to naznanilo glavarstvu. Če se kak konj spozna za smrkavega, se mora takoj pobiti. Prej se pa njegova vrednost ceni po treh cenilih. Če se pri raztelesenju konj spozna za smrkavega, dobi posestnik — če je sum boleznj pravočasno naznanil — za odškodnino dve tretjini vrednosti. Če se pa spozna, da konj ni bil smrkav, dobi posestnik povrnjeno vso vrednost. K raztelesenju sme posestnik iti na svoje stroške in sme poklicati tudi enega privatnega, morda mestnega živinozdravnika. P.

Družbene vesti.

* **Enodnevnne tečaje za razstreljevanje zemlje** priredi c. kr. kmetijska družba v septembru in oktobru t. l. po nekterih krajih Kranjske. Podrobnejša pojasnila o teh tečajih so razvidna iz tozadavnega razglašja med uradnimi vestmit številke. Vsled nastalih ovir je bilo treba izpremeniti spored teh tečajev od druge polovice t. m. dalje. Poleg tega je uvrščenih tudi par novih tečajev.

* **Plačevanje blaga.** Gg. družbenim udom naznanjamo, da se družba strogo drži načela, vse gospodarske potrebščine oddajati le proti takojšnjemu plačilu, oziroma proti povzetju. Družba mora sama vse potrebščine sproti plačevati in nima sredstev, da bi mogla na upanje dajati, zato tudi opozarjamo za plačilo odgovorne podružnične načelnike, da se istotako drže tega načela in da naj skrbje za poravnavo vsakega družbenega računa tekom določenih 14 dni.

* **Umetna gnojila** ima c. kr. kmetijska družba naslednja v zalogi:

Rudninski superfosfat s 14% v vodi raztopne fosforove kisline po K 7.— 100 kg z vrečo vred.

Tomasovo žlindro. Cena za nadrobno oddajo 18 odstotne žlindre v Ljubljani je 7.— 19% K 7.25 100 kg.

Naročbe nacele vagone po 10.000 kg se bodo zvrševale po naslednjih cenah.

K 544.— K 578.— K 612.— K 646.— K 680.— K 714.—
16% 17% 18% 19% 20% 21%

za cel vagon z 10.000 kg, popust znaša z ozirom na prihranitev stroškov za prevažanje K 25.— pri celem vagonu.

Te cene je razumeti bazis Trst, t. j. naročnik bo plačal le toliko voznine, kolikor bo znašala iz Trsta do zadnje postaje, čeravno dobi žlindro naravnost iz tvornice. Vozni list naj se vselej družbi vrne.

Kalijevo sol po K 12.60 100 kg. To gnojilo se oddaja tudi v vrečah po 50 kg za 6 K 50 h, ker tvornica za množine po 50 kg zaračuna 20 h za vrečo. Kdor gnoji travnike s Tomasovo žlindro ali z rudninskim superfosfatom, ta mora gnojiti tudi s kalijem bodisi s kalijevo soljo ali s kajnitom. Mi odločno priporočamo kalijevo sol, ki ima v sebi 42% kalija in stane 12 K 60 h, dočim ima kajnit le 12—14% kalija ter stane

5 K 50 h. Namesto 300 kg kajnita se vzame le 100 kg kaljeve soli, a ima še več kalija in se vrhutega še prihrani 3 K 90 h.

Kajnit po 5 K 50 h 100 kg.

Kostno moko po 10 K 100 kg z vrečo vred.

Kostni superfosfat po 11 K 100 kg.

Amonijev sulfat po 36—K 100 kg iz Ljubljane.

To dušičnato gnojilo je važno za gnojenje na njivah žitu, krompirju, ozimini itd., in sicer v zvezi s superfosfatom in s kalijevo soljo. Poraba amonijevega sulfata v vinogradih je zlasti važna in zato posebno priporočena. Opozarjamo na spise: „Gnojenje vinogradov“ v peti in šesti številki in „Gnojenje travnikov spomladi s posebnim ozirom na umetna dušičnata gnojila“ v šesti številki letošnjega „Kmetovalca“.

Mešano umetno gnojilo (vinogradniško gnojilo), ki ima 10% v vodi raztopne fosforove kisline, 10% žveplenokislega kalija in 4% amonijevega dušika, oddaja družba po 17 K 50 h 100 kg z vrečo vred. (Glej spis „Mešana umetna gnojila“ v 3. številki lanskega „Kmetovalca“.)

* Za živinorejce ima družba v zalogi požiralnikove cevi za odraslo goved po 12 K komad in za teleta, ovce in koze po 7 K komad. Trokarji so po 5 K komad. Požiralnikove cevi in trokarji služijo v to, da se napenjanje govedi hitro in zanesljivo odstrani. — V zalogi ima družba tudi mlečne cevi komad po 80 h. Mlečne cevi se rabijo za odtok mleka, kadar kravo vime tako boli, pa je ni mogoče molsti. — Napajalnike za teleta iz pocinjene ploščevine oddaja družba po 10 K.

Tropine podzemeljskega oreha. Te tropine imajo zajamčeno 56 do 57 odstotkov beljakovin in maščobe v sebi. Družba je ugodno kupila večjo množino in jih oddaja po 20 K 100 kg iz Ljubljane. Prof. dr. Pott pravi v svoji knjigi o krmilih: „Orehove tropine se morajo prištevati najmočnejšim dušičnatim in najlažje prebavnim rastlinskim močnim krmilom; odlikujejo se posebno po večji vsebini beljakovin.“ Tudi mi jih priporočamo našim udom, ki imajo živino navajeno na krmiljenje z močnimi krmili; dobivajo se v vrečah po 75 kg.

Lanene tropine, ki so zelo priljubljene, ima družba vedno v zalogi. Stanejo K 21.— 100 kg v Ljubljani, v vrečah po 50 kg.

Sezamove tropine. Družba je ugodno kupila večje množine najfinije zmletih sezamovih tropin in jih oddaja po nižani ceni K 19.— 100 kg iz Ljubljane. Te tropine družba jako priporoča. Vsebujejo jamčeno 50 odstotkov beljakovin in maščobe in se dobivajo v vrečah po 75 kg. — Priporočati je umnim gospodarjem, da si čimprej priskrbe zadostno množino teh tropin, ker utegnejo tvornice pozneje ceno vsled večje porabe znatno povišati. Pri odjemu pol ali celega vagona more dati družba znaten popust.

Sladkornata močna krmila kot okrepujočo primes k drugim krmilom ima odslej naša c. kr. kmetijska družba v zalogi ter jih oddaja le v celih vrečah po 50 kg, in sicer mešanice za pitanje ter za molzne krave po 19 K 100 kg z vrečami vred iz družbenega skladišča ali postavljene na ljubljanski kolodvor. Opozarjamo na spis „Sladkornata močna krmila“ v 2. št. lanskega „Kmetovalca“, ki pojasnjuje naravo, učinek in način pokladanja sladkornatih močnih krmil.

Klajno apno, 38—42%, oddaja družba v izvirnih vrečah, težkih 50 kg po 22 kg. V manjših množinah, nad 20 kg, po 24 h, v množinah pod 20 h kg pa po 26 h kg. Za manjše pošiljke na zunaj se še posebej zaračunaj za vsako pošiljatev 30 h za zavoj, vozní list itd. — Manj kakor

5 kg se ne razpošilja. — Opozarjamo, da je klajno apno potreben dodatek h krmi, koder krmila nimajo v sebi dovolj rudninskih snovi, zlasti fosforove kisline, in da klajnega apna ni zamenjati z ničvrednimi redilnimi štapami za živino.

Živinsko sol priskrbuje družba vsem tistim, ki ne morejo osebno v Ljubljano ali ki je v svoji bližini na morejo kupiti po 7 K 100 kg ali pa 3 K 60 h 50 kg. Živinska sol se oddaja le v vrečah po 50 kg. Le tiste naročila na živinsko sol se izvršujejo, ki se zanje denar naprej pošlje.

Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske.

V a b i l o

na občni zbor kmetijske podružnice v Zg. Tuhinju dne 21. septembra t. l. ob treh popoldne pri načelniku.

S P O R E D :

1. Predavanje in ustanovitev živinorejske zadruge.
2. Kaj je ukreniti s podružničnim vrtom.
3. O napravi mostne tehnične.
4. Slučajnosti.

Kmetijska podružnica za Tuhinjsko dolino,

okraj Kamnik.

dne 5. septembra 1913.

Anton Burkeljca, načelnik.

R a z g l a s

o prireditvi tečajev za razstreljevanje zemlje.

Enodnevne tečaje za razstreljevanje zemlje

priredi c. kr. kmetijska družba Kranjska v naslednjih krajih:

23. septembra	na Čatežu pri Vel. Loki,
27. „	na kmetijski šoli na Grmu pri Novem mestu.
29. „	v Črnomlju,
2. oktobra	v Horjulu,
6. „	v Trnovem pri Ilirski Bistrici,
7. „	v Matenji vasi pri Prestranku,
13. „	v Št. Vidu pri Vipavi,
20. „	v Sv. Križu pri Kostanjevici.

Vsak tečaj se bo vršil po naslednjem sporedu:

1. Predavanje o pomenu globokega rahljanja zemlje sploh. Tehnična pojasnila o ravnanju z varnostnim razstrelivom, o njegovi opremi in rabi.

2. Praktične vaje o razstreljevanju, in sicer:

a) poskusi, kako se z razstreljevanjem zemlja rigola; b) kako se napravljajo drevesne jame; c) kako se rahljajo spodnje zemeljske plasti v starejših sadovnjakih; d) kako se izstreljujejo drevesni parobki.

Pričetek vsakega tečaja ob osmih dopoldne. Posameznega tečaja se lahko udeleži neomejeno število oseb.

Tečaji so namenjeni predvsem tistim gospodarjem, ki se zanimajo za napredek v kmetijstvu sploh in še posebej za napredek v sadjarstvu. Zlasti opozarjamo na te prireditve vse posestnike, ki nameravajo kčiti gozdove, zanje bo ravno izstreljevanje drevesnih štorov posebno važno. Tečajev naj bi se končno udeležili tudi trezni in zanesljivi delavci, ki bodo imeli tu priliko popolnoma priučiti se ravnanja s tem razstrelivom in bodo potem lahko v svojem okrožju proti plačilu izvrševali tozadevna dela.

Gg. načelnike naštetih kmetijskih podružnic prosimo, da sprejmejo in varno shranijo predmete, ki jim jih bomo poslali pred tečajem. Istotako naj za dotični dan oskrbe lokal za predavanja in pa primerne prostore za poskuse in praktične vaje.

Tečaji se bodo vršili ob vsakem vremenu.

Glavni odbor c. kr. kmetijske družbe Kranjske.

V Ljubljani, dne 22. avgusta 1913.

==

KONJEREJEC.

==

Uradno glasilo samostojnega konjerejskega odseka c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Soseda Razumnika konjereja.

8. Dobre plemenske kobile pravi konjerejec ne sme prodati.

„Za mlado kobilico Strelo imam kupca,“ je pravil nekega dne Zalarjev Martin Razumniku.

„Kaj, Strelo hočeš prodati?“ je začudeno vprašal ta. „Vselej sem bil vesel, kadar sem jo videl, kajti to bo dobra, močna polkrvna kobila?“

„To že!“ samozavestno pritrdi Martin. „Ponuja se mi pa tudi lep denar za njo.“

„Koliko seti je za Strelo obljubilo?“ vpraša Razumnik.

„Tone iz Zagozda mi je ponujal za triinpolletno žival 950 kron,“ odvrne Martin. „Lep denar je to. Jaz sem zahteval 1000 kron. Najbrž mi bo Tone tudi toliko dal. Ceneje je ne dam.“

Razumnik pravi: „Oglejva si Strelo skupaj; jaz je že dalj časa nisem videl.“

„Ravno sedaj je v hlevu,“ pravi Martin, ki se mu je to prav dobro zdelo. „Tako jo bom rekel vun pripeljati.“

Šla sta na Zalarjevo dvorišče in Martin je rekel sinu, naj Strelo pripelje iz hleva.

Ni trajalo dolgo in lepa, živa kobila je stala na dvorišču.

Razumnik je rekel: „Res je lepa in že sedaj 1000 kron vredna. Nobene napake ne vidim na njej. Popolnoma je podobna Ljubici, svoji materi. Tu se vidijo na Streli sploh vse prednosti Taborsove. Saj je od Tabora, kaj ne?“

„Da, Ljubico, Strelino mater, sem pripustil k Taboru,“ odvrne Martin.

„Torej je tvoja Strela dobrega izvora in z njo bi se dalo marsikaj doseči. Tudi se prav nič ne čudim, da hoče Tone iz Zagozda kupiti to krasno žival. Tone je dober poznavalec konj. Dobro ve, koliko je vredna tvoja Strela. Oglejva si tudi njeno mater Ljubico in ju primerjajva!“

Martin pomiga hlapcu. Ta takoj pripelje Ljubico. Obe živali so postavili drugo poleg druge.

„Mati in hči sta res krasni živali,“ je rekel Razumnik. Dobri, močni polkrvni živali sta, ki sta izvrstni za vprego. Martin, dobre kobile imaš v hlevu. Toda povej mi, zakaj vendar misliš prodati to mlado kobilico, ki je najboljša v vsej vasi, da, celo v vsej okolici in ki je tako dobrega izvora (pokolenja)? Strele bi ne prodal, čeprav bi mi kdo ponujal 2000 K zanj. Obdržal bi jo rajši in bi jo pripuščal. Za žrebca Triglava bi bila kakor nalašč. Če jo boš pripuščal k Triglavu, boš zaslužil s svojo konjerejo lepe novce, kajti glavno pri reji so ravno take kobile!“

Martin se je smramežljivo praskal za ušesi. Nič kaj prav ni vedel, kaj naj bi rekel.

Slednjič pravi: „Denar potrebujem! Kobilica bo tako dobro plačana, da z izkupičkom lahko pokrijem vse potrebne izdatke!“

„Dobre kobile pravi konjerejec ne prodaja, tudi če denar potrebuje,“ nadaljuje Razumnik. „To se pravi

zaklati kokoš, ki nese zlata jajca. Če potrebuješ denarja, pojdi v posojilnico ali k dobremu prijatelju, saj imaš vendar dobro vero in malo dolga. Kaj boš pa pripuščal, če prodaš najboljše plemenske živali?“

Nekako v zadregi odgovori Martin: „S 1000 K ravno vse lahko poplačam za prvo silo ter mi bo še toliko denarja ostalo, da si lahko kupim drugo kobilo!“

„Tako, Martin, ti si hočeš kupiti drugo kobilo?“ vpraša Razumnik. „Ali si si že katero ogledal, ali ti je kdo že kaj ponudil?“

„Lovrač iz Zabrda mi je včeraj ponudil petletno rjavo plemensko kobilo Vijolico za 450 kron.“

„Za to ceno pa prav gotovo ne dobiš take plemenske kobile kakor je Strela.“

„Žrebeta mi bo pa vendar dajala,“ meni Martin. „Saj je velika in močna, lepo rasla in ima dobra kopita.“

„To je vse prav lepo, toda takih žrebet ti ne bo dajala, ki bi bili po treh letih vredni po 1000 kron,“ odgovori Razumnik. „Ali kaj veš, kakšnega rodu je Vijolica, ali poznaš njeno mater in očeta?“

„Tega pa Lovrač tudi ne ve,“ pravi Martin. „Pred letom jo je kupil od nekega prekupca.“

Razumnik na to odgovori: „Torej se o njenem pokolenju prav nič ne ve. Je že mogoče, da je kobila predvsem dobra, ali pa reciva rajši, da ni slaba. Glede njene plemenske vrednosti pa ne veva popolnoma nič. Mogoče je, da stori dobro žrebe; še laže je pa mogoče, da ti dá slabo žrebe. Slabih žrebet je namreč vedno več, kakor pa dobrih. Sicer bi pa bilo dobro, če bi si Vijolico ogledala. Pojdiva jutri v Zabrdo, saj je nekoliko nedelja.“

„To ni potrebno,“ odvrne Martin. „Kobilo mi je Lovrač danes sem poslal. Gori pri Lipovcu je. Moj sin je lahko takoj semkaj pripelje.“

„To je pa prav pripravno!“ pravi Razumnik.

Sin je hitel gor k Lipovcu in je bil v par minutah s kobilo na dvorišču.

„To je torej Vijolica!“ pravi Razumnik ter jo zvedavo ogleduje. „Tako grda ravno ni, toda života ima bolj malo, noge pa zelo dolge. Zadnje noge ima precej sabljaste. Jaz bi je zato ne obdržal za pleme!“

„Pa tudi stane samo 450 kron,“ mu seže Martin v besedo. „Od kobile, ki stane 450 kron, vendar ne morem zahtevati toliko, kolikor od take, ki stane 1000 K.“

„Toda tako velikih napak, kakor jih ima ta Vijolica, pa kobilica vendar ne sme imeti,“ ga je prepričeval Razumnik. „Poglej vendar zadnje noge, kako so sabljaste!“

Martin je pa trdovratno odvrnil: „Če jo pripustim k tako dobremu žrebcu kakor je Taborso, potem je pač mogoče, da žrebe ne bo imelo sabljastih zadnjih nog. Kje bi pa vendar dobili dovolj kobil, če bi bili tako natančni.“

Podoba 112.

„To je že res!“ odvrne Razumnik. „Dober žrebec pač more napake zmanjšati. Vprašati se pa morava, kako dolgo in skozi koliko rodov se je ta napaka pri kobili že podedovala. Če so imeli že starši in prastarši Vijoličini sabljaste noge, potem pač ni pričakovati, da bi tudi potomci te jako dvomljive kobile ne dobili iste napake! Mislim, da boš imel z njo in z njenimi žrebeti prav malo veselja, in prav se ti bo godilo. Ti prodaš sedaj nekaj, kar dobro poznaš, in zamenjaš to za 500 kron dobička za nekaj popolnoma nepoznanega. To je budalost, Martin. Konjerejec pač ne sme biti tako kratkoviden!“

„Jaz potrebujem denar,“ je trdil Martin zopet. Kupčija se mu je zdela prevabljiva. Po njegovem mnenju bi bila to vendar krasna kupčija. Dobil bi drugo plemensko kobilu, obenem bi pa mogel poravnati neki starejši manjši dolg. Vzroki, ki jih je navajal Razumnik, ga niso mogli pripraviti do tega, da bi Strelo pidržal.

„Če te nikakor ne morem prepričati in če hočeš na vsak način Strelo prodati, potem jo kupim jaz,“ pravi Razumnik. „Dam ti zanjo 1020 kron. Ti pa kupi Vijolico. Kmalu potem bova videla, kdo je napravil boljšo kupčijo, ti ali jaz.“

Zadovoljen sem stem!“ vzklikne Martin veselo. „Še danes lahko odpelješ Strelo, jaz pa kupim Vijolico.“

„Želim ti mnogo sreče, kajti morda jo boš še potreboval,“ odvrne Razumnik porogljivo.

Možaka sta si po starem običaju udarila v roke in kupčija je bila sklenjena.

Še isti večer je odpeljal Razumnik Strelo. Martin je pa tudi še isti dan kupil Vijolico ter je Lovraču še 15 kron odbil. Kako se je veselil lepe kupčije!

Čez nekaj časa se je začela Vijolica pojati in zato jo je Martin pripustil k Taborso. Upal je, da bo potem dobil tako žrebe, kakor je Strelo, kajti Taborso je bil vendar izboren žrebec, in tu ne more nnesti.

Razumnik je pa sklenil, da še eno leto počaka in Strele še ne pripusti. Rajša naj še nekoliko zraste.

„Če jo že sedaj pripustim, potem mi ne bo več veliko zrasla,“ je rekel Razumnik nekega dne Martinu. „Tudi se bojim, da bi bilo žrebe slabotno. Na vsak način je bolje, da počakam še eno leto.“

Pretekli so meseci. Vijolici se je poznalo, da se je ubregila, pa tudi Ljubica, mati Strelina, je zopet storila lepo žrebe.

„Taborsova žrebeta so brez izjeme krasna,“ pravi nekega dne Martin Razumniku, ko je ta ravno ogledoval Ljubičino žrebe. Taborso res imenitno prenaša vse dobre lastnosti na žrebeta. Tudi srednje kobile morajo dobiti lepa žrebeta. To je krasen žrebec. Stavim, da bo imela Vijolica ravnotako lepo žrebe kakor Ljubica. Vsa žrebeta Taborsova se vržejo po njem. Vsako leto bolje podeduje!“

„Bomo videli!“ odvrne Razumnik. „Sedaj tega še ne moreš trditi!“

Martin je šel dneve in ure. Komaj je pričakoval trenutka, ko bo mogel Razumnikove trditve ovreči. Slednjič je Vijolica storila. Žrebe je bilo ženskega spola, slabotno, noge je imelo kakor pajek tenke in prav grdo sabljaste.

Posebno vesel Martin ni mogel biti, ko je videl tako Taborsovo žrebe. To pot njegove podedovalne moči ni bilo videti. Vijolica je imela pri podedovanju večji vpliv.

Martina je bilo sram Razumniku pokazati žrebe in mu zato tega veselega dogodka ni povedal. Vendar ni mogel dejstva dolgo prikrivati. Nekega jutra je srečal Razumnik Martina na cesti.

„Ali je Vijolica že storila?“ je radovedno vprašal.

„Že, že,“ odvrne Martin pobito.

„Žrebe moram videti,“ pravi Razumnik. „Daj, pelji me v hlev!“

Martin je šel obotavljaje se pred njim v hlev.

„Tako, to je novi Taborso!“ zakliče Razumnik posmehljivo. „Ali ti nisem pravil! Pri tej nepoznani kobili človek pač ne ve, pri čem da je. Kaj posebnega od nje ni bilo pričakovati. Sedaj pa vidiš sam, kako izvrstno plemensko kobilu si kupil. Krasno žrebe! Saj nima skoraj nič života, noge pa take kakor turška sablja. Lahko boš vesel, kadar boš to žival prodajal. Tedaj se bo reklo: Vpregaj sam tako spako, ker ti nihče za tako žival ne da niti vinarja. Ali boš pa morda to krasno Taborsovo žrebe celo pripuščal?“

Martin je dalj časa molčal. Jezno je grizel cev pri pipi. Slednjič pa pravi: „Žrebe ni ravno tako slabo! Sabljaste noge pač ima, kakor mati, toda lahko se še popravi. O žrebetih se ne more vselej reči, kakšni bodo pozneje. Lepa žrebeta se dostikrat tako grdo razrasejo, da jih ni več poznati, slaba se pa mnogokrat bolje razvijajo, kakor bi kdo mislil.“

„Martin, motiš se!“ odgovori Razumnik. „Iz tega žrebeta ne bo nič. Počakaj, kako boš govoril po dveh letih!“

Razumnik je imel prav. Vijoličino žrebe je raslo na veliko žalost Martinovo. Sabljaste noge niso hotele izginiti. Nasprotno, vsak dan so bile bolj krive (glej podobo 112). Poleg tega se mladi Vijolici život kar ni hotel razviti. Pozneje so se ji še biclji vodoravno nazaj pošibili in kopita so bila tudi slaba. Po vsem tem je postala ta hčerka Taborsova prav malo vredna žival.

„Sedaj pa imaš dobiček!“ je rekel Razumnik, ko je čez dve leti videl Martinovo kobilu Vijolico št. 2. na cesti.

„Martin, da veš, prav se ti godi. Sedaj vidiš, kako se ti je obnesel up, ki si ga stavil na Taborso. V tem slučaju niso zmagale dobre in plemenite, ampak slabe lastnosti.“

Martin ni mogel ugovarjati. Izprevidel je, da je kaj nevarno pripuščati kobile, če o njihovem rodu in o koristnosti ničesar ne vemo.

„Tvoja Vijolica pa ni podedovala na hčer samo one slabe lastnosti, ki jih je imela sama, ampak tudi take, ki jih sama ni imela,“ ga je poučeval Razumnik. „Poglej njena slaba kopita in njene vodoravno nazaj vpognjene biclje, Martin! Te lastnosti je gotovo podedovala po prastarših. Pri Streli bi gotovo ne bil doživel takega razočaranja. Poznal si njeno mater in materno mater, ki nobena ni imela takih napak. Kadar ti stori Vijolica zopet kako žrebe, tedaj lahko doživiš še kako drugo, bolj neprijetno razočaranje. Svetujem ti, ne pripuščaj je več, kajti njen zarod ne bo vreden stroškov za pripuščanje in rejo, pa četudi bi jo pripuščal k Taborso!“

Razumnik je smeje odšel.

Martin je pa jezno mrmral predse! „Ko bi vendar ne bil nikdar v svojem življenju videl te prebite kobile!“ Odšel je iz hleva in jezno zaloputnil hlevska vrata.

Kako so na Kranjskem konji razširjeni po deželi.

Dne 31. decembra 1910 so na Kranjskem našli	
mladih, za delo še nesposobnih konj	2.639,
kobil, zaskočenih in z žrebetom	1.743,
drugih kobil	10.232,
plemenskih žrebcev	145,
drugih žrebcev	993,
konj (valahov)	11.401,
Skupaj	27.153.

Konji so po deželi razširjeni precej neenakomerno. To je utemeljeno deloma v talnih, deloma pa v gospodarskih razliknostih posameznih krajev. Zato bo gotovo zanimivo, če si sestavimo pregled, kako so konji razdeljeni po deželi. Za podlago naj nam bodo okrajna

glavarstva in pa sodni okraji. Ker so okraji različni po velikosti in po številu prebivalcev, bi nam splošnja števila kaj malo koristila, ker bi jih ne mogli s pridom primerjati, zato si moramo preračunati primerjalna števila, ki nam razmerje kažejo popolnoma jasno. Primerjalna števila naj se nanašajo na enak obseg zemlje, in sicer na 100 hektarov kulturne zemlje, in pa na 1000 prebivalcev.

Tako preračunjen in po množini konj sporejen pregled nam kaže naslednjo sliko. Iz njega se vsakdo lahko pouči, ktero mesto zavzema njegov sodni okraj, oziroma okrajno glavarstvo, in v kakšnem razmerju je s povprečnim številom v deželi.

1. Konji po okrajnih glavarstvih.

Okraj glavarstva:	Konj se je naštel	
	na 1000 prebivalcev	na 100 ha kulturne zemlje
1. Ljubljana, okolica	67.5	5.2
2. Krško	64.6	4.3
3. Kamnik	61.7	4.3
4. Novo mesto	55.4	3.9
5. Kranj	55.2	3.0
6. Postojna	54.3	2.7
7. Radovljica	53.4	2.0
8. Kočevje	49.4	1.8
9. Logatec	37.4	1.3
10. Litija	35.8	2.0
11. Ljubljana, mesto	31.8	41.6
12. Črnomelj	25.5	1.2
Povprečno na Kranjskem	51.6	2.9

Okrajna glavarstva:	Konj se je naštel	
	na 100 ha kulturne zemlje	na 1000 prebivalcev
1. Ljubljana, mesto	41.6	31.8
2. Ljubljana, okolica	5.2	67.5
3. Krško	4.3	64.6
4. Kamnik	4.3	61.7
5. Kranj	3.0	55.2
6. Novo mesto	2.9	55.4
7. Postojna	2.7	54.3
8. Radovljica	2.0	53.4
9. Litija	2.0	35.8
10. Kovčevje	1.8	49.4
11. Logatec	1.3	37.4
12. Črnomelj	1.2	25.5
Povprečno na Kranjskem	2.9	51.6

2. Konji po sodnih okrajih.

Sodni okraji:	Konj se je naštel	
	na 1000 prebivalcev	na 100 ha kulturne zemlje
1. Kostanjevica	80.1	5.2
2. Radovljica	74.5	2.6
3. Kranj	71.3	4.7
4. Vrhnika	70.4	3.3
5. Krško	69.9	5.4
6. Kamnik	69.8	4.9
7. Mokronog	68.5	4.5
8. Postojna	68.3	3.0
9. Ljubljana, okolica	66.7	6.2
10. Senožeče	66.5	2.4
11. Trebnje	65.2	3.8
12. Ilirska Bistrica	59.0	3.6
13. Novo mesto	57.5	3.2
14. Lož	56.5	1.0
15. Ribnica	55.5	2.8
16. Kočevje	53.1	1.5
17. Višnja gora	52.3	2.9
18. Brdo	49.1	3.3
19. Logatec	47.0	1.9
20. Tržič	43.7	2.2
21. Škofja Loka	43.4	2.0
22. Žužemberk	38.8	1.5
23. Cerknica	35.3	1.2
24. Velike Lašče	33.6	1.7
25. Ljubljana, mesto	31.8	41.6
26. Metlika	29.1	1.9
27. Vipava	29.1	1.6
28. Litija	27.5	1.5
29. Radeče	26.6	1.4
30. Črnomelj	22.7	0.9
31. Idrija	24.5	1.3
32. Kranjska gora	18.3	0.8
Povprečno na Kranjskem	51.6	2.9

Sodni okraji:	Konj se je naštel	
	na 100 ha kulturne zemlje	na 1000 prebivalcev
1. Ljubljana, mesto	41.6	31.8
2. Ljubljana, okolica	6.2	66.7
3. Krško	5.4	69.9
4. Kostanjevica	5.2	80.1
5. Kamnik	4.9	69.8
6. Kranj	4.7	71.3
7. Mokronog	4.5	68.5
8. Trebnje	3.8	65.2
9. Ilirska Bistrica	3.6	59.0
10. Vrhnika	3.3	70.4
11. Brdo	3.3	49.1
12. Novo mesto	3.2	57.5
13. Postojna	3.0	68.3
14. Višnja gora	2.9	52.3
15. Ribnica	2.8	55.5
16. Radovljica	2.9	74.5
17. Senožeče	2.4	66.5
18. Tržič	2.2	43.7
19. Škofja Loka	2.0	43.4
20. Logatec	1.9	47.0
21. Metlika	1.9	29.1
22. Velike Lašče	1.7	33.6
23. Vipava	1.6	29.1
24. Kočevje	1.5	53.1
25. Žužemberk	1.5	38.8
26. Litija	1.5	27.5
27. Radeče	1.4	26.6
28. Idrija	1.3	24.5
29. Cerknica	1.2	35.3
30. Lož	1.0	56.5
31. Črnomelj	0.9	22.7
32. Kranjska gora	0.8	18.3
Povprečno na Kranjskem	2.9	51.6

Deset zapovedi o vzgoji žrebet v prvem letu.

1.) Pregovor slove: „Kobila ti da žrebe, konja pa moraš sam narediti“. Ta pregovor hoče reči, da je zelo važno, odbirati za pleme dobre kobile in žrebce, da pa to ni še vse, ampak da je od tebe odvisno, da vzgojiš iz lepega žrebeta tudi lepega konja. Če imaš še tako lepo in za pleme sposobno žrebe, s slabo vzrejo ga lahko popolnoma pokvariš.

2.) Vzreja žrebetova se ne prične z dnevom, kadar ga kobila stori, ampak že ob času, ko je še v maternem životu. Le če dobro in pravilno ravnaš s kobilo, ti stori lepo žrebe. Po nekaterih naših krajih, zlasti na Gorenjskem, delajo pozimi tako silno z brejimi kobilami, da skote potem medla žrebeta, ki največkrat kmalu poginejo, če kobila ni morda že poprej izvrгла. Dvajset goldinarjev, ki so jih prislužili z delom, potem petkrat izgube, ker niso odredili žrebeta.

3.) Posebno skrb imej ob porodu. Kadar se kobili bliža čas, imej vedno blizu izkušenega človeka, ki pomaga, če je treba. Kobili nastelji dobro in mehko. Potrebno ni, siliti kobilo k porodu, zlasti ne daj prezgodaj predreti mehurja, ki dela pot mladiču. Če je pa mehur prezgodaj počil in se kobila težko ožrebi, moči ji dotične dele z gorkim mlekom. Najbolje je, da mehur sam počí.

4.) Mladiča je počasi vun vleči in le takrat, kadar ima kobila popadke. Kadar je že glava zunaj, zlasti počasi vleči, da se popkova vez ne odtrga prekratko; to ima lahko zle posledice.

5.) Posebno pazi na popek. Če se popkova vez ni odrgala sama, odreži jo mladiču 6 do 8 centimetrov od trebuha in jo podveži s prav čistim, širokim in mehkim trakom. Če popkovo vez podvežeš z umazanim trakom, lahko pritisne prisad, ki je zelo nevaren. Popek bodi vedno snažen, in če je le mogoče, ga omivaj s karbolno vodo. Mnogo bolezni dobivajo žrebeta zaradi nesnage na popku, zlasti se vnemajo členi, pljuca, oči in možgani.

6.) Po porodu odrgni kobilo dosuhega. Če posteljica ne gre od kobile v 24 do 36 urah, naj jo odstrani živinozdravnik.

7.) Mlezvo, t. j. prvo mleko po porodu, mora dobiti mladič, da si čreva očisti matrne smole.

8.) Če je vreme, morata starka in mladič iti vsak dan na plano; ko kobila prične delati, naj jo mladič povsod spremlja, koder je mogoče. Kadar mladič prične jesti, prični mu pokladati zdrobljenega ovsu.

9.) Prvo leto žrebe najbolj rase. Dobra krma je zatorej v tem času nad vse važna.

10.) Če se žrebe vsak dan ne pregiblje dosti, nikar ne misli, da si vzrediš dobrega konja. Žrebe, ki je vedno v hlevu, dobi mehke kosti in nizka kopita, ki le navzpred rasejo in bicelj vedno bolj k tlom tišče. Žrebe, ki živi vedno v hlevu, divja, kadar ga pripelješ na plano, semtertja in se pri tem poškoduje ter dobi bolezni na kitah in v členih. Kadar je žrebe potno, glej, da se ne prehladi.

Skrb za kopita.

„Konj ima samo eno nogo“, pravi star in resničen pregovor. Če se pohabi ena konjska noga, tedaj niso ostale tri prav nič vredne. Zategadelj mora skrbeti vsak živinorejec, da se konji hitro ne pohabijo, da ne opešajo in da slednjič ne zbole na nogah.

Pri konjih opazujemo šestokrat pretrda in prekrhka kopita. Najčeste se nahaja omenjena napaka na sprednjih nogah, ki stojita v hlevu večinoma na suhem. Prekrhek rog se rad drobi, na njem se prikažejo različne pike in luknjice in posamezni koščeki izpadajo; razentega tišči rog na mehke kopitne dele, ki se vsled tega vnemo. Vse te napake skupaj zakrivijo ono pogostno šepanje, ki ga opazujemo kaj često pri različnih konjih. Nasproti temu sta pa zadnji kopiti večkrat premehki, ker stojita v vlagi (v blatu in scalnici). Premehka kopita pa postanejo rada ploščnata, široka, t. j. nepravilna; razentega tišči pokvečen rog na mehke dele ter napravlja vnetje in šepanje. Dolgotrajna vlažnost povzroči tudi, da se vneme kopitna strela, da, včasih celo popolnoma segnijo.

Kako se je izogibati navedenim napakam in boleznim? — Pretrdo kopito moramo včasih pomočiti z vodo, ali pa ga oviti z mokro cunjjo; rog postane bolj mehak ter se ne drobi in ne krši. Nepotrebno pa je držati kopita dolgo časa v vodi. Še bolj nepotrebno, ali bolje rečeno, naravnost škodljivo je mazati (zalepiti) kopita z ilovico ali z govejim blatom, kar je dandanes celo v hlevih umnejših živinorejcev običajno. Ilovica se namreč kmalu posuši in strdi ter odtegne kopitu mnogo vlage, torej učini baš nasprotno, kar je človek nameraval. Kemijske snovi v govejem blatu, osobito amoniak, pa razjedajo in kvarijo rog, zatorej kravje blato več škoduje kakor koristi. — Omehčanje kopita in gnilobo strele more najuspešneje zabraniti čista in snažna nastelja. Dalje se priporoča pri mehkem kakor tudi pri trdem kopitu takozvano kopitno mazilo. Ono zmehča namreč pretrd rog, a z druge strani zopet prepreči, da se ga mokrota preveč ne prime. Za ta namen je neosoljena svinjska mast najboljše kopitno mazilo. Vsa ostala mazila, ki jih priporočajo raznovrstni izdelovalci, niso prav nič boljša, ali so še celo slabša od masti. Vsak teden je treba namazati kopita vsaj enkrat z mastjo; pa ne samo kopitna stena, ampak tudi gornji del, kjer se dlaka začinja, se mora prav dobro namazati (naribati). V kopita tistih konj, ki morajo mnogo hoditi po vodi, morate vsak dan vdrgavati svinjsko mast, da se zabrani zmehčanje. Napačno bi ravnali, če bi mazali blatna kopita; s takim počenjanjem bi lahko več škodovali, kakor koristili. Blato bi se namreč med rogom in mastjo zasušilo ter bi napravilo trdo skorjo, ki bi bila kopitu na kvar.

Če pride vprežna živina z blatnimi nogami od dela domu, jih moramo skrbno očediti in osnažiti. Pa ne samo kopit, ampak tudi onesnažene noge je treba omiti z mlačno vodo ter jih obrisati s cunjjo ali s slamo. Blato, nesnaga in vlažnost izpridijo namreč kopita, napravljajo vnetje kože nad bicljem (rape), gnilobo strele itd. S kopitne strele in s podplata sploh odstranjujte dan za dnevom raznovrstno nabrano nesnago. Dalje je treba paziti, da se ne vrine med podkev in rog kak kamenček, kajti to bi povzročilo šepavost ali celo vnetje mehkih delov pod kopitom. — Konjem, ki pridejo trudni z dela domu, naj odrga hlapec vse štiri noge s slamo, da doteka h koži več krvi, zato da se noge pred časom ne pokvarijo, in da živali ne postanejo prezgodaj pohabljen.

Nikoli ne napajajmo vročih konj in tudi skoz vodo jim ne dajmo bresti. Če mora vroča žival v mrzlo vodo, se prehladi in vnemo mehki deli pod rogom, in nasledek temu je prepolno, ploščnato in sploh popačeno kopito — „šantav“ konj.